B. N. C.
FIRENZE
1034
13

1034 - 13

BENZI
MISCELLANEE
R. BIBLIOTECA NAZ. CENTRALE DI FIRENZE
1034
13

VIII
BENA

A1

PAVLI BENII EVGVBINI
DE HVMANITATIS STVDIIS
ORATIO.

IN QVA OSTENDITVR HVIVSMODI ſtudia tum eſſe difficillima, ac multarum magnarumque artium ſcientia indigere, tum iucunditatis eſſe pleniſsima, & pulcherrima animi ornamenta continere.

Quibus omnibus perfectus Humanitatis Doctor deſcribitur ac fingitur.

Habita Patauij in publico Gymnaſio xvij. Kal. Aprilis Anno M. DC.

PATAVII.
Apud Franciſcum Bolzettam. Anno M. DC.

BIBLIOTECA NAZIONALE 372

1034.13

ILLVSTRISSIMIS
ac Sapientiſsimis Patauini Gymnaſii Moderatoribus

Franciſcus Bolzetta.

QVam Patauino Gymnaſio, hoc eſt ampliſsimo Sapiētiæ domicilio optimarūque artium theatro, illuſtrando curam ac diligentiam impenditis Triumviri Illuſtriſsimi, ea ſanè cum hactenus mirificè omnibus probata eſt, tum maximè in eo deligendo enituit qui in hac luce hominū politiores literas atque Humanitatis ſtudia profiteretur ac traderet. Etſi enim præclara nobis de eo ſperanda erant, qui in Almo Vrbis Gymnaſio iam tot annos Philoſophiam docuiſſet; maiora ex illo expectanda qui uaria doctrinarum monumenta literis conſignaſſet, ac nobilem doctrinæ & eloquentiæ laudē collegiſſet, ſic tamē ille attigit publicum hoc doctrinarum munus, vt ſpem expectationēque omnem quamlongiſsimè ſuperarit. Quapropter dum mihi interim, quin Academiæ uniuerſæ, ſed inprimis Venetæ Nobilitati, talem Doctorem ac tantum ſummopere gratularer, eundēque Ariſtotelis Poeticā magno cum Auditorum concurſu & plauſu explicantem audirem, nihil mihi antiquius eſſe potuit quàm ut meam uel potiùs Patauinæ Academiæ Ciuitatiſque uniuerſæ lætitiā uobis Triumviris Optimis declararem. Quid plura? cum

ex eo Orationem impetraſſem quam de Humanitatis ſtudijs diſertisſimam habuit & luculentam, eam ſanè, quoniam expeteretur ab omnibus, typis mandare, ac nomini veſtro, quod fœlix fauſtumque ſit, conſecrare non dubitaui. Quam ſanè rem eo feci libentiùs, quòd cum Authoris ſenſum & uoluntatem, anteaquàm eiuſmodi Orationem in lucem ederem, explorare ac pertentare cœpiſſem, facilè perſenſi tum demum id ei non iniucundum immo gratisſimum fore, cum uobis Moderatores Optimi ac ſapientisſimi dicanda eſſet. Nam cum interpretem optimum & gratioſum (ſic enim ille) nactus ſim, cur non libentisſimè feram hanc eis qualiſcunque ſit meæ erga illos obſeruantiæ ſignificationem dari? Valete Triumuiri Illuſtrisſimi: atque ut celeberrimum hoc Sapiẽtiæ theatrum & domicilium priſtinam gloriam uobis authoribus non æquet ſolùm, ſed ſuperet & antecellat, ſingulari induſtria atque prudentia neſtra (quod inſtituiſtis) perficite.
Datum Patauij x. Kal. Aprilis Anno Salutis M.DC.

ORATIO.

Nemo, vt opinor, diuinæ ſapientiæ ſtudium, cum humanis artibus ac diſciplinis æquo animo contulit unquam, qui non moleſtiſſimè ferret humanas doctrinas diuinis anteponi; quique Sapiẽtiæ principatum rerum diuinarum contemplationi extorqueri, ac cæteris ſtudijs artibuſque deferri, nõ indignisſimè pateretur. Mihi ſanè, cum doctrinarum omnium ſpeciem intueor animo, atque illarum pulchritudinem & dignitatem diligenter expendo, ſapienter ac propè diuinè feciſſe uidentur illi, qui in diſciplinas omnes imperium ac dominatum rerum diuinarum ſtudio detulere. Etenim, ſi quis rectè æſtimet, is eſt diuinæ ſapientiæ ſplendor, id decus, ea maieſtas, ut quemadmodum purpura coloribus, metallis aurum, Sol reliquis aſtris, ſic cæterarum illa doctrinarum pulchritudini, forma & pulchritudine antecellat. Verùm, ſi quis attentiùs æſtimet quæ tandem ex ijs artibus ac diſciplinis ſit difficillima ad comparandum, is ſanè id totum politioribus literis tribuat quas Humanitatis appellarũt Maiores noſtri, atque ad eas acceſſum longè arduum eſſe, fateatur neceſſe eſt. Admirabitur hoc fortaſſe quiſpiam, ac magnopere uerebitur, ne interim, quoniam difficilia pulcherrima haberi ſolent, nobis ipſi blandiamur, ac ſtudijs induſtriæque noſtræ plus æquo tribuamus. Verùm id ita eſſe res ipſa docebit, atque apertè, ut ſpero, perſpicueque docebit. Quare agite Auditores optimi; ac dũ de politioris literaturæ difficultate diſſero, hoc eſt quanta ſiue linguarum cognitione, ſiue authorum omnium ſtudio ac doctrinarum uarietate, ſiue reconditarum rerũ lectione, ſiue dicendi ſcribendique exercitatione, contineatur, oſtendo; adeſte animis, meque pro incredibili benignitate ueſtra ad finem uſque dicentem attendite; ſpero enim fore, ut facilè intelligatis, parique conſenſione

ſenſione ſtatuatis, me nihil gratiæ, nihil ſtudiis induſtriæque noſtræ, ſed ueritati omnia tribuere: nec labores cõmendare noſtros, aut nobis ipſos blandiri, ſed potiùs in tam graui ac perdifficili munere noſtri imbecillitatem ingenij inſcientiamque pertimeſcere. Tametſi, cum oſtendero huius doctrinæ poſſeſſionẽ arduo in loco eſſe collocatam, nec ſine ingenti labore comparari poſſe, efficiam quoque ac demonſtrabo, tum iucunditatis atque honeſtatis eſſe pleniſſimam, tum clariſſima humanæ vitæ præſidia, pulcherrimaque animi ornamenta continere.

Iam itaque ponite uobis ante oculos, Auditores optimi, pulcherrimũ Doctrinarum quaſi Chorum, ac ſingularum munus officiumque perpendite: intelligetis enim reliquas doctrinas certis finibus circumſcriptas eſſe, ac ſingulas definitum tueri munus: cum tamen noſtra hæc pluribus ex artibus ſtudijſque conflata ſit, ac nullius definitæ regionis terminis ſepta teneatur. Quapropter uerſantur quidem Dialectici in magna artis ſubtilitate, ac celeres quidã in eis requiruntur animorum motus, fateor, præſertim verò ſi perſpicua minimeque fallentia præcepta tradere, ac perfectæ ſcientiæ uias oſtendere uelint. Acerrimo quoque ingenio is exiſtat oportet, qui Naturæ ſubtilitatem rimetur ac phyſicas rationes tradat. Egregia etiam illius eſſe debet ſcientia, teſtataque induſtria, qui Medicinam non ſine laude profiteri cupiat. Nobilis item in eo doctrina eniteat neceſſe eſt, qui ſiue peritus Geometra, ſiue Aſtrologus non indoctus, ſiue clarus Arithmeticus, ſiue Muſicus non inſuauis, habendus ſit. Excellens quoque in eo ſapientia iudiciumque depoſcitur, qui tanquam Oraculum cæteris præpoſitus ſit, ut conſulentibus de iure reſpondeat. Sed & præclara ineſſe illi debet prudentia, qui ad moralem ciuilemque ſcientiam informet alios, & de uitæ officijs præcipiat cum dignitate. Magna denique uis ingenij in eo requiritur, qui ſtudeat altiſſimarum cauſarum ſapientiæ; ac ſiue vnis humani ingenij præſidijs, ſiue diuinæ lucis auxilio fultus, diuina omnia contempletur. Veruntamen iſtarum doctrinarum ſtudia & munera certis finibus circunſcripta

ſunt

ſunt,ſeque ipſa per ſe tuentur ſingula. At uerò qui ſtudia profitetur Humanitatis, huic curricula multiplicium ſermonum ingredienda ſunt, nullumque diſciplinæ genus, nulla ingenuo uiro digna cognitio, non attingenda. denique quemadmodum huius oratio ex multarũ magnarumque artium cognitione efflореſcat oportet, ita etiam perpetuos pro ijs labores ſubeat neceſſe eſt.

At enim dicuntur iſta quidem a uobis, atque in gymnaſijs ueſtris diſſipantur alacriter: quin etiam, vt eſt facile Athenienſes Athenis laudare, inter politioris literaturæ uiros nõ dicuntur ſolùm ac magnificè prædicantur, ſed creduntur etiam. Verùm apud eos, quibus reliquarum doctrinarum ſtùdia in ore uigent, atque adeò conquieſcunt in ſinu ipſo, uerſantur in magna obſcuritate ac dubitatione. Quapropter niſi rationibus, ijſque grauiſſimis, docueris tuum iſtud ſtudium tot tantarumque artium ac doctrinarum cognitionem poſtulare, nos ſanè interim nullam tibi authoritatem ac fidem adiungendam putamus.

Ergo, quoniam rationes poſtulatis, rationibus agam, ſicque agam Illuſtriſsimi ac Sapientiſsimi Proceres, ut alios iudices nullos mihi appellandos, ſed rem totam iudicio, integritati, ſapientiæque ueſtræ committendam cenſeam. Ac primùm quidem mitto, Auditores, quæ ſeſe nobis primo loco obijciunt Grammaticorum quaſi ſpinas atque dumeta, quæ innumera ſunt illa quidem, & diſſenſionibus opinionũque varietate pleniſsima. Et tamen cum philoſopho ac cæteris omnibus, qui orationis munditiam & elegantiam non profitentur, ea plerũque diſſimulare, ſæpè etiam contemnere liceat, a nobis ne minima illorum pars ſine crimine prætermitti poteſt. Quin etiã iſtiuſmodi tricæ atque moleſtiæ, niſi barbarè & inquinatè loqui uelimus, & quã profitemur artem prodere, vſque adeò curioſè ſunt nobis conquirendæ omnes ac diſcutiendæ, ſed quid dico diſcutiendæ? immo verò deuorandæ, vt vel hoc uno Humanitatis ſtudia laborioſiſſima ſint iudicanda. Taceo deinde Proſodiæ rationes ac ſyllabarum numeros & dimenſiones, quæ immenſi penè operis ſunt atque laboris. Cum enim

facilè

facilè accidere poſſit,ut plurimarũ uocum numero ignorato,uerba interdum,ſiue ſoluta illa ſint, ſiue certis numeris adſtricta, præpoſterè pronuncientur & inconditè, ac ſummatim non ad numerum cadant, profectò ſpiſſæ huiuſmodi minutisſimæque offenſiones diuturno ſtudio ac labore ſuperandæ ſunt atque obterendæ omnes;niſi tamen aut riſum mouere, aut barbari imperitique haberi, interdumque etiam ſybilis explodi uolumus. Prætereo quoque interim Græce linguæ intelligẽtiam. Vt enim liberalis eruditio ac diſciplina ſine græcis literis iacet; ita græcarum literarum cognitio ardua ac ſexcentis difficultatibus impedita eſt. Hæc inquam omnia libenter prætereo Auditores; quia etſi magna ſunt ac difficilia,& niſi ex ſcientiſſimo magiſtro excipiãtur, ætas propè omnis in illis ſit conterenda, ad maiora tamen, atque auditu iucundiora, mea feſtinat oratio.

Atque,ut de Poetarum cognitione dicam priùs,quæ & ipſa noſtri huius ſtudii propria eſt, quis obſecro politiores literas deguſtauit unquam,qui non facilè animaduerterit Poetas latisſimum nobis laboris campum obiicere? Conuertite quæſo animum Auditores ad græcorum latinorũque Poetarum multitudinem, recolite ingentem illorum uarietatem,euoluite cogitatione apologos,ænigmata,fabulas,ac recõditas omnes uariiſque inuolucris tectas eorum præceptiones & ſenſa; atque ex prima hac laborũ noſtrorum ingresſione de cæteris coniecturam facite. Mihi ſanè, dum Lyrici, qui & ipſi uarii ſunt,occurrunt ante alios, dũ Lyricos excipiunt Comici,Comicis ſuccedunt Tragici,Tragicos Epici longo ordine conſequuntur, nõ tam placidiſſimum Muſarum Chorum,quàm inſtructisſimam Athletarum aciem, intueri uideor: nec tam ad animum exhilarandum oblectandumque,quàm ad decertandum, ac uario difficilique certamine dimicandum,vocari. Huc accedit quòd quemadmodum Poetæ nunquam non peruolutandi ſunt in noſtro hoc ſtudio,ita etiam poemata ſæpè facienda,ac pangenda carmina,quæ cum per ſe omnia, tum maximè ob incredibilẽ ſtyli artificijque disſimilitudinem,

ſummam induſtriā multiplicemque laborem a nobis deſiderant. Vt omittam eodem tempore prouidendum eſſe diligenter, ut dum ſiue fabulam cum hiſtoria temperamus, eloquentiaue reſpergimus, ſiue poetica ornamenta oratorijs, tanquam coloribus purpuram aut umbris lumina, admiſcemus, nec ſqualidum appareat Poema atque a communi dicendi genere minimè abhorrens: nec fucata & picta euadat oratio, ac numeris quàm decet aſtrictior. Cum enim multa ſæpè ad Poeſim ex hiſtoria & eloquentia, ad eloquentiam verò ex Poeſi non pauca ſint referenda; difficile profectò eſt ſine ſumma quadam induſtria & vigilantia modum ſeruare in omnibus, ita ut nec popularem Oratorum vbertatem, ſiue etiam hiſtoriæ verecundiam, referat poema, nec Poetarum coloribus ac pigmentis nimis interdum coloretur oratio.

Iam verò hiſtoriæ, quam diu noctuque verſare, quam ſcribere, quam explicare, huius artis eſt & facultatis, quis difficultates atque labores non pertimeſcat? dies me deficiat, Auditores, ſi vel mediocrem aliquam eorum partem non dicam orando explicare, ſed numerando percenſere velim. Etenim non annales ſolùm & commentarij, quorum tamen infinita eſt moles, euoluendi ſunt; ſed ſæpè etiam theatra diſpicienda, columnæ, arcus, ſigna quoque & lapides, icones ac ſimulacra, publicæ tabulæ, antiquitates ac monumenta omnia: quin eluuionum exuſtionumque veluti exuuias ruinaſque ipſas inſpicere atque æſtimare neceſſe eſt. Qua etiam in re, quoniam temporum notatio atque ordo, præcipuus haberi ſolet hiſtoriæ cuſtos, ſæculorum ætatumque dignoſcenda ſeries: Olympiades ac luſtra tenenda omnia: denique annorum quaſi filum cuſtodiendum perpetuò ac retinendum. Qua ſanè re quid laborioſius excogitari poſſit ac difficilius, non ſatis uideo: cum preſertim in Græcorum Olympiadis ac Romanorum Conſulibus & faſtis non aberrare, aut Hebræorum antiquitates & annales cum Græcis, Græcos cum Latinis, coniungere, id verò operoſiſſimum ſit ac propemodum infinitum. Nam duriſſimus labor ille atque improbus quem

Doctor Humanitatis impenſiſſimè omnium impendere ſo let narijs hiſtoriarum, quin doctrinarum multarum, codicibus conferendis, vt edacis temporis obſiſtat iniurijs, atque immortale bellum cum mortalitate gerat, maior ſanè eſt quàm æſtimari aut coniectura informari poſſit.

Sed iam video in hac contentione pulcherrima virum humanitate politum vix dum e carceribus exiſſe, cum ob curriculi aſperitatem accliuitatemque viarum maiore pulueris ac ſudoris ui perfuſus, cernitur, quàm plerique alij ſuo fermè decurſo ſpatio, Ita fit, ut quamuis non pauca percenſuerim de illius magnitudine facultatis, tot tamen ſuperſint ac tanta, vt mihi quodammodo videar à calce ad carceres reuocari. Sed veſtra nimirum in me attentè audiendo benignitas quæ huculque prouexit Orationem meam, eadem (vt ſpero) mihi præſto erit laboranti: nec me tanquam fluctibus ac tempeſtate obrui ac iactari ſinet: ſed tranquillum in portum inuehet & in tuto fœliciter collocabit. Ad inſtitutum itaque redeo. Iam enim expectatis, opinor, vt quoniam expoſui quas ſiue Poetæ ſiue Hiſtorici difficultates creant ſtudijs noſtris, eas quoque recenſeam quas ijſdem parit Orator, Ergo minimè dubium eſſe poteſt, quin ſiue ingentes ſint & graues, ſiue multiplices ac uariæ. cum enim linguæ volubilitas inanis ſit ac penitus irridenda, niſi ex pulcherrimarum rerum cognitione manet ac redundet Oratio, Philoſophiam propè omnem is complectatur oportet, qui ad eloquentiæ laudem aſpiret. Illa, illa enim, eſt humanæ Sapientiæ fons: illa laudandarum artium procreatrix & quaſi parens: illa denique benefactorum beneque dictorum omnium magiſtra optima. Ex Philoſophia itaque ſic hauriet priùs Orator, ut de temperantia, de animi magnitudine, de fide, de omni uirtutis genere; de gloria item, de pace, de honeſtate ac patriæ charitate grauiter & copiosè diſputare poſſit; ſic ſanè eam Philoſophiæ partem quæ ad mores ac uitam pertinet egregiè calleat neceſſe eſt. Tum verò, quoniam ſæpè fit ut ſiue ad Maiorum pietatem auitamque Religionem retinendam cohortandi ſint ciues, ſiue ad ſanctimoniam bea-

tæque vitæ ſtudium & cupiditatem excitandi, interdumque etiam inflammandi ad uitam ipſam aduerſus Chriſtiani nominis hoſtes fortiter profundendam, profectò Oratori diuina ſtudia, Chriſtianæque vitæ officia & inſtituta, non modò prætereunda non erunt, ſed quantum occupatio vitæ patitur excolēda. Nam cum de communi hominum iure, de priuatis gentium legibus, de æquitate ac iuſtitia uniuerſa, ſæpè incidat diſputandi locus, nemo eſt qui non uideat hæc non poſſe ſine iactura aliqua ignorari. Quanquam neque his finibus, etſi latiſſimis, Oratoris occupatio ac laborum moles & magnitudo continetur. Huic enim, ut interim Auditorum mentes vel excitare, vel ſedare, denique pro ut ratio poſtulat commouere ualeat, animorum affectiones & motus, quotquot Natura homini inſeruit ac tribuit, ſunt pernoſcendi: eadem de cauſa gentium ætatumque omnium mores propēſioneſque perveſtigādæ: tum verò quibus quiſque impulſionibus & incitamentis pertentari ac tanquam machinis expugnari poſſit explorandum. Huic etiam cuſtodienda eſt totius antiquitatis memoria & exemplorum quaſi ſylua debet eſſe ſubiecta: huic lepos quidam ſermonis urbanitaſque paranda, qua tanquam ſale reſpergatur oratio: eidem memoria diligenter exercenda, atque inuentarum rerum cuſtodiæ, quaſi excubiæ quædam, perpetuò adhibenda. Quid plura? cum ad hæc omnia ſeſe diligenter parauerit, exercuerit, inſtruxerit; noui adhuc laborum fluctus ſeſe obijciunt. Etenim quemadmodum Optimi Imperatoris laudem minimè meretur ille qui ſtrenuiſſimis delectis militibus, aciem non rectè inſtruere & ad extremam uſque dimicationem regere ualeat; ſic non parùm ab Oratoris laude abeſſet, qui tot tantiſque inuentis atque paratis, eadem pari diligentia collocare, atque ad finem egregiè ſapienterque referre, ignoraret. Quapropter quæ inuenta fuerint, hæc ſuo quæque loco diſponenda erunt & collocanda: tum idoneo uerborum ſententiarumque delectu quaſi veſtienda; nec veſtienda ſolùm, ſed perpolienda, ornanda, illuſtrāda. Ad extremum ſic pronuncianda erunt, ut motus, geſtus,

vultus, totius denique corporis moderatio, ac vocis ſonus & conformatio, præſeferat dignitatem. Quæ ſanè omnia ingentes ſiue ingenij ac Naturæ, ſiue Artis atque doctrinæ, ſiue vſus exercitationiſque, copias præſidiaque requirunt. Vt propterea ſummus labor, innumeræ difficultates, immenſus moleſtiarum cumulus, impendeat Oratori. Hi ſunt Auditores, qui ex Oratorijs ſpatiis ad Humanitatis ſtudia redundāt laborum fluctus Qui tamen ne hic quidem conſiſtunt: ſed nouis adhuc acceſſionibus cumulantur, noua incrementa ſuſcipiunt. Dum enim propoſito ſibi curriculo peragrato conquieſcit Orator, nos ad nouos labores eoſque Aethna grauiores reuocamur. Siquidem in tanta artis magnitudine & uarietate conceditur tandem Oratori ut eam Philoſophiæ partem quæ in contemplatione poſita eſt, bona cum uenia prætermittat. At ijs qui doctrinam tradunt Humanitatis, nulla propè in re tyrones eſſe licet ac rudes: nullius ingenuæ Artis ieiunos: nulla in diſciplina hoſpites ac peregrinos. Nam ut omittam ei, qui ſiue ſoluta oratione ſiue carmine, non frigidè & oſcitanter, ſed ornatè, copioſè, atque intelligenter in primis; ſcribere aliquid uelit; ex reconditis Philoſophorum fontibus haurienda eſſe permulta; profectò Humanitatis Doctor, niſi Philoſophiam uniuerſam perceperit animo, in authoribus explicandis dubitatione ſæpenumero æſtuabit, & tanquam in ſalebris non ſine rubore paſsim hærebit. Sed de hac re paulò poſt uberiùs fortaſſe & opportuniùs.

Nunc porrò ut nonnulla me inuidia liberem, aliò compellenda eſt oratio noſtra. Etenim permultos audire mihi videor, atque oculis penè ipſis intueri, qui vehementer nobis repugnent: atque vt præclarum hoc induſtriæ ac dignitatis argumentum in ſuam laudem conuertant, artem illi ſuam & facultatem eſſe dictitent, quæ præ cæteris difficillimum aditum habeat. Quamobrem obiurgabit me Philoſophus, quaſi illius gloriæ exiſtimationique inuideam; interdicto meum contendet Iuriſconſultus, quòd in alienæ laudis ſegetem irruam: urgebunt quoque Medici, quaſi uarios ac diuturnos præclaræ artis labores non æquo

animo

animo æſtimem: id ipſum clamabunt artifices nonnulli ijque induſtrij in primis ac naui. Verùm is præ cæteris reclamabit, qui ad rerum diuinarum contemplationem incumbit: omninoque pugnabit iuſto mihi ſacramento ſecum contendere non licere. Ita demum, cum ſingulæ artes propemodum & facultates in nos impetum fecerint, tum verò vniuerſæ grauiſſimum nobis bellum intendent.

Ego verò Auditores, etſi iſtorum conatus aduerſariorum non ſperno, quin mihi eorum ſiue multitudinem, ſiue authoritatem, ſiue robur, intuenti, non mediocriter timendum eſſe intelligo; veruntamen inde mirificè recreor, quòd cum iuſtiſſimam cauſam tuear, tanquam è ſuperiore loco mihi ſit decertandum. Quapropter non grauatè, immò alacri animo, pugnam inſtituam. Quòd ſi Aduerſarij vſque adeò multi ſunt ac varij, vt mihi in præſentia propter temporis anguſtias omnibus obuiam procedere, & cum ſingulis congredi non liceat; illud ſaltem curabo, ut cum robuſtiſſimis ſtatim fortiſſimiſque congrediar. Quanquam cum ijs ipſis ſic interim congrediar ac decertabo, vt quo telo fortaſſe robuſtiſſimos quoſque deuicero, eodem proſternam debiliores ac fundam. Ita demum (niſi me ſpes fallit) vno eodemque tempore de omnibus victoriam repertabimus.

Nunc itaque Philoſophi ante alios, ſi placet, prodeant in medium, & quos in philoſophico puluere ſuſtinent ingentes labores, quaſque ad philoſophiæ metam contédentes, offendunt ſalebras, referant ex ordine omnes & pateſaciant. At verò prodeunt illi, Auditores; & ad ſuam cauſam tuendam egregiè ſanè inſtructi atque parati. Ac primùm quidem moleſtias commemorant atque labores, qui in Græcæ linguæ ſtudio exhauriendi ſunt, antequam penetrales Philoſophiæ ſedes peruadere liceat, ac pulcherrimam illius faciem propiùs intueri has enim moleſtias cum magnitudine & grauitate tum numero & uarietate ingentes eſſe dictitant ac propemodum infinitas. Quid multa? hoc vno labore plurimos a Philoſophiæ ſtudijs deterreri affirmant: multos etiam in mediis ſpatiis debilitari ac

frangi.

ſtrangi. Ipſe verò, Viri Ornatiſſimi, etſi non eos contemno aut reprehendo qui ſine græcis literis Philoſophiam attingunt, attamen, quoniam a Græcis ingenuas diſciplinas omnes ac Philoſophiam imprimis habemus, libentiſſimè aduerſarijs concedo Græcam linguam ijs tenendam eſſe, qui nobiles in Philoſophia progreſſus habere, atque ad abditos illius focos penetrare, cupiunt. Quin etiam illud quoque ijs liberaliter concedo, Græcam linguam multi laboris ac ſudoris eſſe: atque innumeras pro illa moleſtias eſſe perferendas. Sed tamen hoc ipſum eſt quod Humanitatis ſtudium reddit longè arduum; hoc unde labores noſtri Philoſophiæ labores longo ſuperant interuallo. Siquidem Philoſophis Philoſophi legendi ſunt, qui minimè omnium Græcæ linguæ varietatem ſectantur, & ad Poetarum Oratorumue maieſtatem aſſurgunt, quin demiſſa pedeſtrique Oratione ſcribunt, atque vnum fermè idemque dicendi genus, hoc eſt ſimplex & æquabile, conſectantur. Contra verò qui nauant operam Humanitati, ijs ſanè, etſi Philoſophi quoque tractandi ſunt, in primis tamen legendi ſunt Oratores: verſandum cum Hiſtoricis: ad Poetas frequentiſſimè diuertendum: nullum denique ſcripturæ genus non euoluendum ac terendum eſt. quo fit vt incredibilis quædam ſcriptorum uarietas ac miræ diſſimilitudinis authores tibi occurrant, qui non dictione ſolùm ac ſtylo, ſed verbis ipſis atque vniuerſo dicendi genere, inter ſe diſſideant. Sic tandem cum Græcos Oratores perlegeris, ad hiſtoricos hoſpes adhuc accedas: cumque hiſtoricos diu multumque tractaueris, in Poetas incurras, qui aliena quaſi lingua locuti uideantur. Sed quid oratores ab hiſtoricis, hiſtoricos à Poetis diſtinguo, cum ſæpiſſimè ipſorum ſiue oratorum ſiue hiſtoricorum tanta ſit in dicendo diſſimilitudo atque varietas, vt nouam ſemper maioremque induſtriam a nobis efflagitent? Nam de Græcis Poetis nihil attinet dicere; horum enim tanta eſt licentia, taliſque uarietas, vt nonum quiſque propriumque dicendi genus uideatur adinueniſſe; inſueta loquendi ratione, noua denique lingua ceciniſſe. Vt mihi quidem in hanc

rem

rem etiam atque etiam intuenti, Doctores Humanitatis laborare ſemper, ac perpetua quaſi uentorum uarietate mariſque tempeſtate iactari; Philoſophi contra ſecundis ſemper ventis pacatoque mari vti, ac placidiſſimè nauigare videantur.

At iam & ſentiunt, vt uideo, & fatentur Aduerſarij maiorem nobis difficultatem, quàm ſibi impendere ex Græcarum literarum ſtudijs: ac ſi quæ ex huiuſmodi difficultate paratur laus, hanc nobis integram concedunt & largiuntur. Verùm non demittunt idcirco animum; ſed nouam ſubinde comparantes machinam, pugnam inſtaurant alacriores, Nam cum Philoſophus (inquiunt iſti) ſenſuum adminiculis ueritatem ſibi indagandam proponat, mirum eſt quot quantique ſint ei labores interim perferendi, ſiue ſenſuum imbecillitatem ſpectes, ſiue ueritatis ipſius obſcuritatem. nam ſi ſenſus ſpectes, ſunt ij tardi nuncij, impuri fontes, infidi ſatellites, imperiti Magiſtri, riuuli perexigui, ac deſides adminiſtri: quin ſæpè etiam non tam rerum uerarum ſpectatores, quàm fictarum molitores; nec tam ad veritatem duces quàm ad falſitatem. Quod ſi veritatem ipſam perpendas, vix vnquam certi quicquam ſtatui, aut conſtanter definiri poſſe videtur; ſunt enim abſtruſa ferè omnia & inuoluta: tenebris omnia & dubitationum caligine circumfuſa: denique cum veris tanta ſimilitudine permiſta ſunt falſa, ut nulla propemodum occurrat veritatis dignoſcendæ & conſtituendæ ratio. Vt proinde non immeritò Anaxagoras nihil percipi aut teneri poſſe diceret, ac iure Democritus exclamaret, Veritatem in profundo eſſe demerſam. Hæc iſti, vt quam nobis ex difficultate laudem parare cœpimus, hanc veluti è manibus, ſi Deo placet, nobis extorqueant, ac ſibi propè vendicent vniuerſam. Sed non ſinam Auditores, non feram, non patiar: immò verò pro ea tuenda & retinenda ad extremum vſque ſpiritum decertabo. Sint itaque anguſti ſenſus ac tardi: nec tam veritatis, quàm opinionis, ſæpè etiam falſitatis, adminiſtri: ſit etiam abſtruſa ueritas ac tenebris circumfuſa; quin etiam, ut liberaliùs cum iſtis agam, animi

quoque

quoque ſint ad contemplandum imbecilli dum in hoc corporis gurguſtio tenentur incluſi; veruntamen id totum laborum noſtrorum magnitudinem declarat, & hanc ipſam eruditionem commendat. nã cur obſecro παιδείαν Græci, Latini eruditionem doctrinamque appellarunt noſtra hæc ſtudia Humanitatis, niſi quia artes omnes ac facultates quæ ad doctrinam eruditionemque pertinent, his ſtudijs continentur? cur item ingenuæ diſciplinæ, cur ſapientiæ curricula, cur ſtudia, cur literæ, nuncupantur, niſi quòd uniuerſam ingenui viri ſcientiam, diſciplinam, ornatum continent, & quicquid ad hominem liberaliter inſtituendum, perpoliendum, omni denique uirtutis ac ſapientiæ genere imbuendum cumulandúque pertinet, id totum ſuppeditat cultus ac tractatio Humanitatis? Non ne fortaſſe M Tullius, quo neglecto negliguntur Humanitatis ſtudia, tota hac doctrinæ varietate refertus eſt? Euoluite obſecro libros de Natura Deorum & de Diuinatione: legite quæ tum de Vniuerſitate tum de Fato conſcripſit, percurrite Academicas quæſtiones ac Tuſculanas Diſputationes, & (ne conſecter omnia) in pulcherrimum Scipionis Somnium mentem cogitationemque defigite: atque intelligetis horum lectionem cum liberalem eruditionem omnem, ac mediocrem ſaltem Philoſophiæ uniuerſæ cognitionem requirere: tum ſæpè etiam ne hac quidem contentam eſſe; ſed perfectam quandam & abſolutam phyſiologiæ ac reconditiſſimarum artium notitiam poſtulare. Nam Plato, quem elegantiæ, vrbanitatis, eloquentiæ, Humanitatis ipſius ſiue fontem ſiue Magiſtrum meritò appellaueris, ſine quo noſtra hæc ſtudia in ſqualore ac ſitu iacerent, è cuius ſpatijs (vt multa complectar paucis) extitit noſter Cicero, difficile eſt iudicare an eloquentia magis excellat quàm ſapientia, diſputandi ſuauitate quàm ſubtilitate, orationis vbertate & copia, quàm doctrinæ magnitudine & varietate. Vel certè hæc omnia ſic miſcuit ac temperauit vt iurè dicendi ſimul intelligendique grauiſſimus author habeatur: & mortales omnes quotquot eloquentiæ doctrinæue laude floruerunt, dicendi virtute ac ſapientiæ gloria

ſu-

ſuperaſſe iudicetur. Iam me dies voxque deficiat, Auditores, ſi ex medijs Poetarum, Oratorum, Hiſtoricorum monumentis uaria proferre velim quæ ſine Mathematicis Phyſicisue doctrinis, & (vt ſemel dicam) ſine uniuerſo Philoſophiæ ſtudio, explicari aut intelligi nullo modo poſſunt. Quibus ſanè fit ut qui in publicis gentium Gymnaſijs politiorem literaturam tradunt, ac doctrinam profitentur Humanitatis, ijs onerandum complendumque ſit pectus plurimarum maximarumque rerum ſcientia & vbertate: veriſſimeque dici poſſit cæteros in pulcherrimo hoc diſciplinarum theatro eos imitari atque referre, qui ſiue lucta pugnant ſiue diſco; aut ſaltu curſuue, vel etiam cæſtu decertant. at verò Oratorem, ac multò magis Humanitatis eruditioniſque Doctorem πένταθλον eſſe debere; quique niſi uniuerſo quaſi certaminis genere ualeat, ac Diophonem illum imitetur de quo Poeta,

Ἴσθμια καὶ πυθοῖ Διοφῶν ὁ φίλωνος ἐνίκα
Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

vix ac ne vix quidem ullam muneris partem cum dignitate ualeat ſuſtinere.

Quæ cum ita ſint, iam licebit animaduertere facultatem hanc noſtram ne diuinæ quidem ſapientiæ concedere cum de labore agitur. Nam ſi de dignitate ſit ſermo, ſi præſtantia, ſi nobilitas reputetur, ſilent, ac libenter ſilent, noſtra hæc ſtudia, & cum ijs etiam diſciplinæ reliquæ conticeſcunt. Sunt enim humanæ doctrinæ curricula ingenij, diuinæ, meta: ille gradus, hæ apex atque faſtigium: veſtibula illæ, hæ ſacrarium: illæ adminiſtræ & ancillæ, hæ ſummum obtinent principatum. Quid plura? vbi diuinæ ſapientiæ maieſtas occurrit, ne ſapientiæ quidem nomen tribuere audemus humanis doctrinis: ſed diuinæ id totum libentiſſimè concedimus ac reſeruamus. Sed tamen ſi labor, (ut dicebam) ſi difficultas, ſi ſudor, expendatur, Ars hæc noſtra laborioſiſſima haberi & dici vult, ac diuinis ſtudijs non æquari ſolùm, ſed paulò etiam anteferri: idque tùm propter illius muneris amplitudinẽ, ac nullis finibus circumſcriptam varietatem, tum maximè quòd hanc ipſi inueni-

mus, diſcimus, comparamus: illam fermè diuinitùs accepimus, hauſimus, expreſſimus. At enim, vide quid ſtatuas. licet enim non a nobis inuenta ſit cœleſtis hæc ſapientia ſed accepta diuinitùs; noſtrarum tamen partium eſt illam tum aduerſus Chriſtiani nominis hoſtes, nefarioſque Catholicæ veritatis proditores, tueri ac propugnare; tum inter fideles ipſos tanquam ſtirpem optimam & generoſam ſatu excolere & propagare. pro qua re dici uix poteſt quàm graues labores ſuſtinendi ſint. ſunt enim primùm ſacroſancta vtriuſque fœderis decreta diligenter peruolutanda: ad quæ, niſi Hebraicæ & Græcæ linguæ ſcientia inſtructus acceſſeris, rerum diuinarum ſtudioſus haberi quidem poteris, at perfectus Magiſter ac Doctor eſſe non poteris. Tum verò notandæ ſunt quas ab Apoſtolis & Maioribus noſtris per manus quaſi traditas accepimus præceptiones, quibuſcum Eccleſiæ Conciliorumque ſanctiones, ac iuris Pontificij leges, iungendæ ſunt. Sed & ſanctorum Patrum ſcripta legenda, ac magna etiam & aſſiduitate & cautione legenda: ſimulque ſacri ſcholarū Doctores euoluendi, qui ſi non obruunt multitudine, at certè mirificè fatigãt ingenia ſubtilitate rerum. Ad hæc, cum authoritas Philoſophorùm non ſemper ſpernenda ſit, nec contemnendæ rationes, Philoſophia percipienda eſt vniuerſa. Ad extremum, quoniam ſæpè excitare teſtes oportet veritatis, ad Hiſtoricos non modò ſacros, ſed & profanos eſt diuertendum. Quæ ſanè omnia incredibilis oneris ſunt ac laboris. Ego verò, Auditores, non modò fateor, ſed profiteor, iſthæc ei tenenda eſſe propè omnia, qui vniuerſam Theologiæ rationem intelligenter tradere, & cum dignitate tueri uelit: præſertim verò, ſi, quoniam variæ nobis cum Hebræis, cum Græcis nonnullis multæ, cum Hæreticis plurimæ, cum profanis Philoſophis propemodum infinitæ, intercedunt diſſenſiones & controuerſiæ; omnibus, quod perfectum Theologum decet, ſatisfaciendum ſit. Sed non ideirco demitto animum, aut contraho: quin mihi ipſe gratulor tam ingentem iſtos ſuorum laborum molem nobis obijcere; vt, ſi noſtram maiorem eſſe oſten-

dero,

dero, cæteræ quoque artes & facultates, quibus ſine vlla dubitatione minor impendet labor, hanc nobis laudem tãquam iuſtiſſimum patrimonium relinquant. Sint itaque Hebraicæ literæ Theologo perdiſcendæ, cum tamen, vt hoc liberaliter concedamus, ad ſtudia Humanitatis nihil pertineant: attamen Hebraicæ literæ uſque adeò ſimplices ſunt & explicatæ, ita ornamenta propè omnia uarietatemque refugiunt, denique tam ſedatè fluunt & æquabiliter, vt trimeſtri fermè ſtudio contentæ ſint. Quapropter plures a nobis extorquent annos minutiſſimæ quædam latini ſermonis offenſiones ac ſalebræ, quàm Hebraicæ literæ a Theologo menſes requirant. Iam uerò de Græcis literis nihil attinet dicere: Theologo enim, perinde ac de Philoſopho dicebamus, vnica, eaque plana ſatis ac ſimplex, addiſcenda eſt lingua: nobis permultæ, atque illæ arduæ vndique & inuolutæ: ex quo fit ut Theologo quadrimeſtre ſtudium abundè, nobis uix quadriennij labor, ſufficiat. At iam faceſſat linguarum occupatio: rerum ipſarum difficultates ac momenta expendamus. Expendamus. Ac primùm, mea quidem ſententia, non eius qui rerum diuinarum excolit ſtudia, proprium eſt hiſtoriam conſcribere: ſed eruditionis eſt hoc totum & Humanitatis: quocirca dum annalibus conficiendis, hiſtorijs conſcribendis, temporibus ac rebus propè omnibus digerendis, magnam laborum partem tranſmittit eruditionis ſtudioſus, bona cum omnium uenia ab hoc onere abſtinet Theologus. At enim hiſtoriæ ſcriptio ueſtra ſit: vſus certè atque tractatio nobis eſt nobiſcum communis. Ego uerò ne iſtud quidem omnino conceſſerim: Nam Theologus, ſi quando ab ipſis diuinorum oraculorum hiſtorijs digreditur & attingit alienas, eas quaſi per tranſennam attingit, ac tanquam de uia ad illas diuertit. at nobis ad hiſtorias data opera ac toto pectore incumbendum: illi hiſtoria eſt veluti relaxatio, nobis labor & occupatio: ille, ſi quando labitur in hiſtoria, veniam inuenit facilè, cum id non propriæ artis ignoratione peccet, ſed alienæ: nobis, quoniam propria tractamus, in hiſtoria labi turpiſſimum. Iam verò Philoſophiæ ſtudium

nos ſanè illi non inuidemus: ſed potiùs, quoniam ipſi etiam ad noſtrum munus cũ dignitate obeundũ, eruditum Philoſophorum puluerẽ attingere, & ſpatia illa peragrare, cogimur, tam nobili laborum conſorti gratulamur. Quod ſi fortè plus paulò ſibi in philoſophicis ſpatijs immorandum ſit, concedet, opinor, ut hoc ipſi hiſtoriæ occupationibus compenſemus: cum præſertim docuerim non annales modò & commentaria, ſed ſexcenta alia uetuſtatis monumenta, eſſe nobis peruolutanda, in quibus animum tanquam arcum ſumma contentione intendere & quaſi Herculeos labores exantlare opus ſit. At quid tandem dum iſti longo ordine proferunt decreta Conciliorum, ſanctiones Pontificum, Patrum tum veterum tum recentiorum lucubrationes, quaſque a Maioribus veluti per manus conſignatas accepimus præceptiones? Iſta ſane ſi euoluunt, ac diligenter euoluunt, rectè quidem illi faciunt & ſapienter: & quia magnum ac nobile exequuntur opus, magnam quoque laudem merentur. Sed tamen ipſe, quoniam non de doctrinæ præſtantia certamus in preſenti, ſed de laboris magnitudine, exponam ingenuè quod ſentio. Ergo ſint Conciliorum decreta Theologo pertractanda: tametſi, quoniam magna illorum pars obſoleuit uetuſtate, multa etiam ad ſacros Canones deriuata ſunt ac meliore digeſta ordine, erit quidem illorum lectio frugifera, ſed non omni ex parte neceſſaria. Sint etiam illi Pontificij iuris colenda ſtudia, licet, cum plurimæ illius ſanctiones ſint fori ac iudiciorum, quibus iuris interpres non Theologus præeſt, haud eſt quod in omnibus immoretur. ſuas quoque opportunitates habeat ſcholaſticorum, quos appellant, Doctorum tractatio: præſertim uerò quia ex diuinorum oraculorum Patrumque monumentis ſic lumen accipiunt, ut eadem frequenter dilucident & illuſtrent. quamuis hac etiam in re diligenter cauendum eſſet, ut ſi quæ ſunt curioſa potiùs quàm fructuoſa (ſunt autem apud aliquos curioſa plurima) ijs non facilè tempus tribueretur. nam qui ad nauſeam diſputant multa quæ tota ſunt Phyſici, atque utinam interdum non Dialectici, ij mihi ocio abuti videntur & literis. Denique

(vi

(vt de ijs taceam quæ a Maioribus tanquam per manus tranſmiſſa ſunt præcepta: hæc enim cum Pontificijs fermè & ſacroſanctis Eccleſiæ inſtitutis permiſta ſunt) ſit neceſſaria ſanctorum Patrum lectio, accuratiſſimeque colatur. veriſſimè enim dici poteſt, vbi ſcholarum cautiones illis adhibueris, ac debitum ordinem in ijſdem ſeruaueris, eorum lectionem frugiferam eſſe totam, atque ad benè beateque viuendum momentum habere maximum. Veruntamen non ſpinoſis ille Grammaticorum tricis angitur paſſim: non perpetuis proſodiæ ſcrupulis & offenſionibus cruciatur: non ſi linguæ deſit celeritas, ſi vox ſit exilis aut aſpera; ſi latera non benè firma, ſi vultus reconditus ac triſtis: non ſi crudior ſit, ſi pituita redundet pectus aut bile; ſi geſtus, motus, habitus, vniuerſa corporis conformatio indecora videri poſſit & inuenuſta. abeſt etiam & quamlongiſſimè abeſt a laborioſis Oratoriæ palæſtræ exercitationibus, in quibus dum Naturam excolere, aut eius vitia corrigere, vel certè minuere, ſtudet Orator, tædio (mihi credite) conficitur atque moleſtijs. Denique, ut omittam memoriæ fragilitatem, faſtidioſas audientium aures & ſatietatem, & eorum qui obloquuntur murmur ac ſtrepitus (quibus enim ad tenue elimanda ſunt verba, ac politè eleganterque dicendum, ijs iſthæc incredibiliter officiunt) non ille uaria Orationis expectatione ſolicitatur, cuius euentus non tam ex rebus quàm ex auditorum pendet arbitrio: nec ſi impauidus appareat, impudens habetur, & inuerecundus: aut ſi exalbeſcat & perturbetur, fractus animo iudicatur & debilitatus metu. Ad extremum non in condendo carmine ſummas illas Poetarum offendit anguſtias, nec numeris, modis, dictioni, moribus, fabulæ animo illigatur, vnde a ſenſibus abalienari; ne dicam furere ac de recto mentis ſtatu deturbari uideatur. Quare, ne multis agam, ſic ſtatuo. Theologiæ doctrinam æquabilem eſſe ferè totam ſuique per ſimilem, ac temperatam inprimis & moderatam. Eloquentiæ, Poeſis, totiuſque Humanitatis ſtudium eſſe longè uarium ac ſui paſſim diſſimile, totum denique actuoſum laboribuſque refertum. Vt proinde Theologus,

niſi

niſi alienæ laudi inuideat; hunc nobis glorioſi laboris campum relinquere debeat pacatiſſimum: ſecumque cæteræ artes omnes ac facultates, quoniam non eas alit inuidia ſed æmulatio, eandem nobis laudem libenti animo concedere, ac veluti faſces tantiſper ſubmittere debeant.

Sed ſint iſta: & quem tanti æſtimare & cupidè adamare videris laboris campus, tuus ſit totus: ſed quorſum euadent, quem ad finem ſeſe iactabunt, ingentes labores iſti? num operoſam hanc doctrinarum molem una difficultate terminabis? nulla ex tot tantiſque laboribus ad vitam exiſtent commoda, nullum decus, nulla laus, nulla voluptas? Immò verò honeſta voluptas, vera laus, clarum decus, & quæ tot tantoſque labores decent, ornamenta & commoda conſequuntur. De quibus vtinam nouus mihi dies ad dicendum illuceſceret, ut nec ego aures ueſtras oratione mea fatigatas, ac ſatietate defeſſas offenderem: nec uos me voce, lateribus, corpore toto debilitatum ac penè fractum audiretis. Sed alias forſitan illuceſcet, atque opportunior dabitur locus, unde in nouum hunc campum noua excurrat oratio. Interim tamen, ne promiſſis omnino defuiſſe videar, illud ſaltem dicam, liberalia hæc Humanitatis ſtudia hominem (quod vel me tacente clamat nomen ipſum) morum aſperitate atque barbarie; immo uerò mutarum propè animantiũ ſtupiditate & feritate exuere: turpi ocio, fœdiſſimis cupiditatibus ſubtrahere, atque ad honeſtatem, ad gloriam, ad patriæ amorem & charitatem incendere. Denique, ut eius qui Humanitatis ſtudijs atque ornamentis ad miraculum propè excelluit, uocibus vel potiùs excellenti præconio rem concludam, hæc ſtudia adoleſcentiam alunt, ſenectutem oblectant, res ſecundas ornant, aduerſis perfugium ac ſolatium præbent; delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur, ruſticantur.

Quæ cum ita ſint, uos ornatiſſimi Adoleſcentes, quibus ad præclariſſima Humanitatis ſtudia incumbendum eſt hoc tempore, uidete obſecro quæ doctrinarum curricula ingreſſi eſtis. Indiſertus enim ac mediocris ingenij & lite-

raturæ Doctor (neque enim id inficiari audeo) vobis obtigit inpræſentia, atque vtinam non humilis & imperitus. Sed non uos mediocris induſtriæ ſtudia aut humiles ingenij exercitationes ſuſcipitis, ſed longè maximas. Non imperitus eſt Princeps Peripateticorum Ariſtoteles, cuius Poetice aut etiam libri de arte dicendi uobis hoc anno audiendi ſunt: nec indiſertus Plato ac M. Tullius, quos ad eloquentiæ metam contendentes una cum Ariſtotele magiſtros ac duces habebitis: ſed omnium, quotquot poſt homines natos eloquentiæ laude floruerunt, facilè principes. Non uos humili loco atque obſcuris parentibus orti eſtis, ſed honeſtisſimis, plerique etiam vrbe, familia, maioribus, Italia tota celeberrimis. Sed nec humilis eſt Academia, ad quam tanquam ad optimarum artium mercaturam confluxiſtis, ſed omnibus doctrinæ atque ingenij ornamentis nobilitata: nec denique anguſta Vrbs aut inglorìa, ad quā veniſtis; ſed quæ antiquitate, Religione, nobilitate, &, vt dicam paucis, virtutis ac ſapientiæ magnitudine, cum clariſſimis Italiæ atque adeò totius Orbis terræ Ciuitatibus contendit ac certat. Ad extremum, quod me in tam arduo ac perdifficili munere mirificè ſuſtentat ac recreat, non vulgarem ipſi de vobis ſpem concitaſtis, aut humilem apud veſtrum amantiſſimos ſuſtinetis expectationem, ſed grauē, ſed nobilem, ſed magnificam. Vos enim inſtituit Vrbs hæc florentiſſima, ſiue potius hoc doctrinæ ac ſapientiæ domicilium, hæc optimarum artium procreatrix, uos inquam ſuum decus, optimæ ſpei adoleſcentes, inſtituit ac fingit ad ornatiſſimas iuris prudentiæ laureas, ad præturas, ad ampliſſimos magiſtratus, ad clariſſimarum vrbium ac prouinciarum adminiſtrationem & gubernacula: in primis uerò ad ſacroſancta Chriſtianæ Reip. munera, ad thyaram, ad purpuram, ad ipſam Petri authoritatem ac ſedem. Nam quæ obſecro ætate hac noſtra aut ſuperiore, extitit Academia, quæ plures & illuſtriores ſiue Apoſtolicæ ſedis Oratores, ſiue Antiſtites, Legatos, Cardinales, Pontifices Maximos Chriſtianæ Reip. genuerit ac procrearit? Ergo agite lectiſſimi Adoleſcentes, & quoniam vobis tandem ex hoc

Gym-

Gymnaſio tanquam ex palæſtra in theatrum proditnris, ingenti expectationi ſatisfaciendum eſſe cernitis, colligite vos ipſos, ac celſo alacrique animo omnes Gymnaſij huius exercitationiſque labores exantlandos ſuſcipite: omninoque efficite, vt eos induſtriæ ac diligentiæ ueſtræ fructus reportetis, quos tum ampliſſima eloquentiæ totiuſque Humanitatis ſtudia, Authorum quibus operam daturi eſtis præſtantia, Patriæ, maiorum, familiæque ſplendor, ingenij veſtri ac liberalis educationis exiſtimatio poſtulat: tum laudatiſſimæ huius Academiæ ſapientia, ac religioſiſſimæ Vrbis maieſtas, ſed in primis Veneta Reſpublica & ciuitas, hoc eſt Pacis Iuſtitiæque domicilium, Italiæ firmamentum, Europæ decus, Terrarum Orbis miraculum, Chriſtianæ Religionis præſidium & ornamentum, ſuo iure a uobis depoſcit ac flagitat.

Dixi.

PATAVII,
Apud Franciſcum Bolzettam.
Facta a Superioribus poteſtate.
Ex Typographia Laurentij Paſquati. 1600.

Z
1034.13

956724